

Dar dușmanii nu se dau. Ei întrebunțează cursa în care a căzut Iuda. Și oricât eroism s'ar pretinde dela românii de peste munți, s'au găsit și caractere slabe care au căzut în cursă; privilegii și ademeniri i-au ingenunchiat. Cum ar putea rezista, deci, poporul care are îndreptată toată privirea spre luminătorii și conducătorii lor?

Marele stat-major de luptă națională, patronată din Sibiu, care nu slăbește o clipă luarea aminte, o pune însă tuturor acelor curse o luptă ideală, vrednică de imitat, căutând a imputernici și mai mult simțământul național și religios în sufletul poporului, astfel ca orice ispită să nu-l poată distruge sau înăbuși, până ce va veni timpul de o emancipare desăvârșită. În acest scop folosindu-se de zilele ce amintesc mai mult de cât oricând pe marii bărbați, luptători puternici pentru mântuirea neamului, organizează serbări mărețe de educație și cultură națională religioasă.

Centenarul marelui Șaguna oferă cel mai minunat prilej în timpul de restriște. În Sibiu, la 1 Octombrie, au loc asemenea serbări, cu ocazia pelerinagiului la mormântul lui Șaguna și al lui Gheorghe Lazăr.

Aceste serbări, grupând la oaltă românii deprețutindenii, tind a le unifica gândul și simțirea, îmbrăcându-le într'un veșmânt, idealul țesut puternic prin producțiunile serbărilor.

Serviciul religios cu cântări liturgice, executate de corul reuniunii muzicale din Sibiu, apoi concerte religioase, imnuri naționale, jocuri, expoziție etnografică, și alte multe producțiuni, vor înfățișa în câteva clipe toată strălucirea vieții noastre românești, strălucire adevărată și neamăgitoare numai pe temelia cultului nostru național sub scutul bisericii strămoșești.

Dacă frații noștri de peste Carpați se pot menține, în mijlocul asupritorilor, ce au în mână toată puterea și mijloacele de ai prizoni, aceasta se datorește în deosebi conducătorilor lor, preoți și învățători, cum și faptului că în ce privește mijloacele de cultivare națională, nu există deosebire între clasa de sus și cea de jos, ci sufletul lor se alătură, aduc laude lui Dumnezeu în biserică și-și cântă cântecele naționale și patriotice alături. Clerul și corpul învățătoresc au alcătuit o singură putere prin unificarea simțimentelor și gândirilor lor; ei țin cu tărie stindardul și se servesc de mijloace admirabile spre a-l apăra.

Cât nu am folosi și noi românii din Regat, întrebunțând sistematic acele mijloace! Asemenea serbări naționale cu servicii religioase premergătoare, unde în biserică cântările liturgice să fie executate de corurile de diletanți ale societăților, ar fi cele mai puternice exemple de a atrage poporul mai întâi la datoria de creștin, apoi la petreceri cu caracter de cultivare națională, în care împrejurări sau ocazii să dispară acea *distanță* sau abis între clasa de sus și cea de jos.

Trebue să se recunoască că oarecare începuturi

s'au făcut și la noi. Serbări naționale, sau mai bine zis școlare, se dau de un timp la orașe. Dar producțiunile fiind executate aproape numai de elevii și elevele școalelor și sub oblăduirea autorităților comunale, ele au mai mult caracterul de a amuza o anumită clasă a societății orășenești, căreia se trimite invitație specială, iar nicidecum a ajuta la cultivarea poporului. Nici odată, la oraș, nu s'a văzut invitat un preot sau învățător de sat la asemenea serbări, ca cel puțin văzând cum se organizează și se execută producțiunile unor asemenea serbări, să le poată și dănași practica la sate. De sigur acea *distanță* nu permite alăturarea. Deosebirea între orășan și sătean la La Ardeal nu e așa.

Cercurile culturale ale preoților și învățătorilor dela sate chiar așa cum se practică, au mai multă putere educativă pentru popor, de cât serbările orășenești.

Dacă la acele cercuri ar exista niște coruri mixte, care să execute și cântările liturgice, concerte religioase, imnuri naționale, pe lângă interesantele conferințe ce țin preoții și învățătorii noștri de sate, am putea zice că nu suntem mai pre jos de cât luptătorii la cari privim.

Dar pentru acest scop trebuie îndreptată serioasă atenție către cei doi factori luminători și cultivatori ai satelor, trebuie apropierea între clase la lucrarea de cultivare națională și religioasă și trebuie un acord desăvârșit între instituțiile de activitate și cultură ale statului nostru.

Atunci se va regenera viața românului, se vor alunga toate tendințele de desnaționalizare ce ne-au subminat adânc și pe noi și care tendințe se operează pe ascuns, cu o tactică mult mai periculoasă de cât aceia contra căreia luptă frații noștri.

Deci, să luăm bine aminte.

Pr. D. Lungulescu.

Desvoltarea și Documentarea Invățăturilor Bisericești orientale din cauza și în vederea schismei începute în secolul IX.

(I. Absurditatea Primației papale juridiciale, II. Purcederea Duhului Sfânt numai dela Tatăl, III. Neexistența unui purgatoriu, IV. Pănea dospită ca material pentru Impărtașanie). ¹⁾

(URMARE)

I. Cât privește învățătura despre *primatul papal*, sau, mai bine zis, învățătura bisericii orientale contra pretențiunilor de supremație ale papii o găsim de la secol. 9—12 numai ca o învățătură, prin care să recunoaște într'adevăr primatul de onoare sau de rang, ce s'a dezvoltat în mod istoric și s'a acordat de sinoade și imperatori episcopilor de pre vremuri,

¹⁾ Disertație susținută pentru obținerea titlului de licențiat în ziua de 27 Iunie c.

ai Romei, pentru însemnătatea ei politică, dar s'a arătat în acelaș timp, că cu nedreptul susțin episcopii Romei pretențiunile lor, că primatul ar fi dat de Hristos apostolului Petru și prin aceasta bisericii romane. Din aceste constatări istorice să vede că primatul juridicțional s'a dezvoltat în occident în mod practic, iar nu și teoretic, așa în cât orientalii nu aveau înainte o învățătură dogmatică stabilită spre a-i combate. Pretențiunile lui Leon cel Mare și ale altora erau numai ocazionale. De aceia nici Fotie, nici chiar Mihail Cerularie, necunoscând teoria primatului papal nu i s'au opus decât în măsura cunoștinței, ce o aveau despre el. Deabia dela secolul al XII scolasticii dezvoltă învățătura și opun orientalilor un sistem dogmatic asupra primatului papal, iar sinodul din Lyon, ținut la 1274, cerând orientalilor să-l recunoască ca dogmă le dă acestora și mai mult prilej să-și desvolte învățătura despre neexistența unui asemenea primat.—Din faptul că până în sec. XII biserica orientală nu și-a dezvoltat această învățătură, nu se poate susține, cum fac occidentalii, că l'a recunoscut în mod tacit, după principiul: „*Quis tacet, consentit*“, căci ea a tăcut sau nu l'a negat, pentru motivul foarte natural, că nu l'a cunoscut. Iar dela secolul al XII încoace, de îndată ce și pe măsură ce a început a avea cunoștința de el, încep a opune bisericii occidentale învățătura, că Iisus Hristos a investit pe toți apostolii cu puteri egale, ca învățători ai lumii întregi. Hristos n'a dat lui Petru nimic mai mult de cât celorlalți apostoli; iar dacă Petru a hirotonit pe Clement ca episcop al Romei, lucru care l-a făcut și cu Evodiu al Antiohiei, el n'a hirotonit pe nici unul din ei, ca episcop al lumii întregi. Dar cu timpul Roma devenind cetatea întregii lumi, sinoadele și imperatorii au dat privilegiul episcopului de aci. Acest episcop însă să supune sinodului ecumenic; el nu judecă decât pe episcopii ținutului său. Iar dacă susținerea occidentalilor ar fi adevărată, n'ar mai fi nevoie de sinoade ecumenice, căci dela episcopul Romei ar depinde și conducerea și nerătăcirea bisericii. În asemenea caz însă, nerătăcirea bisericii ar fi iluzorie, căci să știe, că și episcopii Romei au greșit, cum de ex. Onorie, cu ocaziunea disputelor monoteletice. Prin urmare episcopul Romei e unul din cei 5 patriarhi, el nu e decât „*primus inter pares*“ și aceasta numai cât timp conservă dreapta credință și să supune canoanelor; altfel e un membru mort, care să desparte de biserica adevărată. Așa și-a dezvoltat biserica orientală în timpul, de care ne ocupăm, învățăturile ei cu privire la neexistența primatului juridicțional al papei și așa și-a documentat-o, să înțelege, în măsura, în care avea cunoștința de el.—Noi cei de azi însă cunoscând mai amănunțit teoria romanocatică despre acest primat putem documenta și mai bine învățătura noastră depre neexistența lui. Dovezile sunt multe, dar din ele nu vom aduce de

cât pe cele mai însemnate. Și anume vom arăta falșitatea motivelor, pe care să întemeiază ei, adăogând în acelaș timp motivele noastre proprii, din care se va vedea până la evidență, de partea cui este adevărul. Așa ei să întemeiază pe cuvintele Mânt. coprinse în evang. dupe *Matei XVI* (18): „*Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi biserica mea și porțile iadului nu o vor birui pe ea*“. Deci, zic ei, pe Petru a întemeiat Domnul biserica sa. Dar ei nu vor să vadă, sau în tot cazul nu vor să țină cont de faptul, că Mânt. nu zice: pe acest Petru, ci pe această piatră voi zidi biserica mea. Deci nu e vorba de Petru, ci de mărturisirea făcută de el în numele celorlalți apostoli. Și cum că așa trebuie să se înțeleagă cuvintele acestea și spre a nu fi bănuț de părtinire, voi cită mărturia tocmai a celui mai însemnat și mai venerat părinte bisericesc al lor din epoca patristică. Este vorba de *Augustin*, care în o cuvântare a sa (270) la pogorârea Duhului sf., vorbind despre aceste cuvinte zice: „Pe această piatră voi zidi biserica mea, nu peste Petru carele ești tu, ci peste piatra pe care ai mărturisit-o, și în *Retractationes* I c. 21 zice: „Nu s'a zis lui: tu ești piatră, ci tu ești Petru, căci piatra era Hristos, pe care mărturisindu-l Simon, s'a numit Petru“. Iar *Origen*, parecă prevăzând eroarea, în care ar cădea cineva la interpretarea acestor cuvinte, să întreabă în comentariul său la aceste cuvinte: „Au doară crezi tu, că numai peste Petru să zidește toată biserica? Dar ce vei zice de Ioan, fiul tunetului, și de toți ceilalți apostoli? Au doară vei îndrăzni să zici, că porțile iadului nu vor birui pe Petru, dar vor birui pe ceilalți apostoli?“ După citarea acestor mărturii, cred că e de prisos a mai inzistă asupra modului, cum trebuiesc înțelese cuvintele de mai sus ale Mântuitorului. 2) Un alt loc pe care să bazează ei, este *Luca* c. XXII v 31, 32, unde Mânt. zice lui Petru: „*Simone, Simone, iată satana v'a cerut, ca să vă cearnă ca pe grâu; Dar eu m'am rugat pentru tine, ca să nu înceteze credința ta: și tu, când te vei fi întors, întărește pe frații tăi*“. Deci s'a rugat pentru Petru, zic ei, de oarece el era căpetenia tuturor apostolilor și i-a dat lui însărcinarea ca atunci când se va întoarce, să întărească pe frații săi, adică pe ceilalți apostoli. Dar aici textul este așa de clar, încât oricine poate înțelege, dacă e lipsit de prejudecăți, că Mânt. face desigur aluzie la lăpădarea lui Petru, iar prin cuvintele: „*întărește pe frații tăi*“, să înțelege, că el era egal cu ceilalți apostoli. Apoi a întări nu înseamnă a porunci, ci și unul mai mic poate întări pe altul mai mare, de ex. Pavel, care să consideră cel mai nevrednic dintre apostoli, întărește și mustră pe Petru, fără să se arate prin aceasta mai mare. 3) Este apoi textul de la *Ioan XXI* v. 15, pe care Mânt. l-a pronunțat la lacul Tiberiadei: „*Simone al lui Iona mă iubești?* „Da! Doamne, tu știi, că te iubesc“. „*Paște oile mele*“. Și așa îl întreabă de trei ori iar, când

I-a întrebat a treia oară, s'a intristat Petru, ne spune evanghelistul Ioan. Și lucru curios! Tocmai din această intristare voesc Rom. Catolicii să conchidă că Petru s'a intristat, pentru că era conștient de greaua sarcină, ce i se dedese prin încredințarea primăției. Dar această intristare aveă cu totul altă cauză și de altfel o cauză foarte naturală. Petru s'a intristat, pentru că a înțeles, că Domnul prin întreita întrebare îi făcea o aspră muștrare pentru lepădarea lui cea de trei ori. Iar prin cuvântul „paște“, care în limbajul Noului Test. nu însemnează nicidecum o administrare despotică, îl reasează Domnul în apostolatul, din care căzuse. 4) Apoi faptul, că *la numărarea apostolilor* este numit cel dintâi, în convorbiri ia deasemenea cuvântul întâi, să explică prin aceea, că el eră și cel mai bătrân și cel mai vechiu pe lângă Mântuitorul, fiind celdintâi chemat la apostolat. 5) În fine numirea de *corifeu*, care se dă lui Petru, se da și lui Pavel, iar acesta în epistola sa către Galateni numește pe Iacob, Petru și Ioan *stâlpi ai bisericii*, fără să facă vre-o deosebire între ei, ba încă, dacă ar fi să judecăm după judecata lor, ar trebui să considerăm pe Iacob mai mare de cât pe ceilalți, căci e numit întâi. 6) Afirmațiunea noastră despre neexistența primatului juridicțional al papei mai este întărită și prin faptul, că, Petru însuși era conștient de sine, că nu i s'a dat nici un primat căci scriind presbiterilor bisericilor din împrăștiere, să numește pe sine compresbiter. 7) Iar ca ultimă dovadă, și dovadă de altfel zdrobitoare contra celor ce susțin teoria primatului, pot cită faptul, că aslăzi este dovedit istoricește că așa numita păstorie a lui Petru în Roma, nu este decât o *legendă*.

(Va urma).

Matei Pâslaru.

Informațiuni.

În București, apare o așa zisă revistă bisericească redactată de papistașul *Mariu Theodorian*, avocat al creditului funciar rural. Această revistă vorbește în ultimul număr în termeni necuviincioși de revista noastră. De altfel nici nu ne așteptăm la altă apreciere din partea unui renegat al bisericii lui strămoșești.

În acelaș număr, în care se vorbește despre noi, găsim un articol intitulat: „*Morala laică*“. Aci se spune despre slujitorii Bisericii statului, adică ai Bisericii ortodoxe, *că au devenit răi și că „la oparte cu morala laică și cu un cler care practică morala laică*“. Și prin urmare consecința?

Jos cu Biserica ortodoxă a statului și sus în locul ei biserica papistășească a D-lui Theodorian și cu clerul ei!

Fie siguri însă renegații bisericii noastre și acei care îi primesc cu brațele deschise și îi încurajează să ia în răs Biserica noastră și clerul ei, că va veni în curând ziua judecății. Se vor convinge pe deplin

că preoțimea noastră națională nu e așa decăzută cum își inchipuiesc! Să aibă numai răbdare, căci noi am avut și avem încă. Tot în acest număr se ia în zeflema bătrânul academician C. *Erbiceanu*, fiindcă a publicat în „*Biserica ortodoxă Română*“ o traducere a răposatului *Teoctist Scriban*, pe care o „*însoțește cu injurături la adresa uniților*“. Și aci concluzia: nimeni să nu mai vorbească în țara românească despre *uniți*, despre *papistași*, căci vor cădea în disgrăția D-lui Mariu Theodorian Biserica statului nostru și slujitorii ei, (așa îi place d-lui Theodorian s'o numească la fiecare rând din revista sa), să fie batjocoriți și noi să tăcem și să răbdăm.

Nu e așa că asta ar fi realizarea visului papistășesc pe pământul țării românești?....

Ni se comunică de către cunoscuți că impresiunea vizitelor episcopale la sate și între țărănime, este dintre cele mai excelente.

În prezent P. S. Ghenadie vizitează județul Romanai în direcția Caracăl și pe marginea limitrofă către Teleorman.

O vie mișcare de acest soi provocată de viul exemplu care în măsura cea mai mare, se dă în cuprinsul acestei Eparhii, începe a se petrece și în celelalte Eparhii unde Vlădiciei se duc a-și cerceta păstoriții, a le ține conferințe și distribui ranguri.

„*Tribuna*“ din Arad în N-rul dela 26 Septembrie are o atitudine fățiș, ostilă la adresa Mitropolitului Meșianu, pe care îl arată ca „*vrăjmașul cel mai mare al bisericii noastre, al autonomiei bisericii noastre și al caracterului ei național*“, acuzându-l „*de tacită convență*“ cu cercurile guvernamentale pentru a sădărnici alegerile dela Caransebeș, atribuindu-i o politică dubie intereselor românești.

Va desminți cineva? Așteptăm.

În acelaș număr un articol adânc simțit la adresa celui mai puternic organ de îndrumare ce-l are presa română de pretutindeni: „*Neamul Românesc*“ al d-lui N. Iorga, pe care confratele transcarpatin, l'ar dori pe săptămână și într'un număr poporal cu informații din părțile subjugate pentru a formă desăvârșit „*nervii organismului nostru etnic întreg*“.

Ar fi foarte nimerit!...

În Universul dela 28 Septembrie — sub forma unui interviu — I. P. S. S. Mitropolitul Primat dă o formală desmințire svonului ce se lățise prin presă că e vorba de o premenire a călugărismului după tipicul papistășesc.

Ziarele publică o circulară a I. P. S. S. Mitropolitului Pimen, privitoare la chipul de a se întâmpina de către preoțime, viitoarele alegeri dela Consistoriul superior.

Zilele astea s'au alcatuit listele pentru formarea birourilor electorale ale consistoriului, termenul de alegere apropiindu-se.